

Nr 18.

Av herr **Osberg**, om befrielse för vissa kommuner från utgift till bekämpande av arbetslösheten.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 15 angående förstärkning av det för budgetåret 1931—1932 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten yttrar departementschefen å sid. 18:

»Förstärkt medelstillgång kräves emellertid icke blott för att möjliggöra en av läget påkallad ökning av *antalet* hjälpta utan jämväl i anledning därav, att Kungl. Maj:t under år 1931 med hänsyn till en del kommuners — i främsta rummet kommuner i Norrland och inom stenindustridistrikt — genom arbetslöshetsförhållandena försämrade ekonomiska läge ansett sig böra i ökad omfattning medgiva höjning av statsbidragens storlek såväl till statskommunala arbeten som till kontantunderstöd utöver den andel av totalkostnaden, som i gällande författning anges såsom den normala. För den närmaste framtiden torde ett fortsättande på denna väg bliva erforderligt, vilket alltså för staten medför en större kostnad per i dessa former understödd arbetslös än tidigare.»

Det av statsrådet gjorda uttalandet är enbart glädjande att konstatera, men det torde vara ofrånkomligt att i ännu högre grad än vad statsrådet äsyftar utjämna bördorna för arbetslösheten.

Den nu rådande svåra ekonomiska krisen och den i följd härav stora arbetslösheten drabba landets invånare i hög grad ojämnt. Många kommuner med klent skatteunderlag och stor arbetslöshet stå snart inför ekonomisk ruin, andra kommuner däremot ha normala skatteutgifter. De kommuner, som för närvarande ha det svårast, äro, som statsrådet påvisar, vissa kommuner i Norrland och de, som ha omfattande granitindustrier. Av dessa äro de flesta belägna i norra Bohuslän men även några i Blekinge och Småland. När dessa kommuner förliden höst uppgjorde förslag till inkomst- och utgiftsstat för den borgerliga och kyrkliga kommunen jämte landstings- och vägskatt, uppgingo i vissa fall de sammanlagda posterna ända till 25 kronor per skattekrone, och nästa års stat bliver i ännu högre grad onormal. Om man då tar till jämförelse landets största kommun, som i det närmaste förfogar över landets halva skatteunderlag och slipper undan med kronor 5:75 per skattekrone, visar exemplet genast den orimliga skillnaden, som kan förekomma i skattehänseende.

Man måste giva sitt erkännande åt vad riksdagen åstadkommit i skatteutjämnande syfte, och under normal tid har det någorlunda utjämnat bördorna folken emellan, men under nu rådande svåra kris äro gällande utjämningsgrunder icke tillfyllest för sådana kommuner, som fått ett onaturligt stort antal arbetslösa i förhållande till sin bärkraft.

Beträffande vissa kommuner i Bohuslän har halva skatteunderlaget fallit bort, men icke nog med detta, dem, som blivit oförmögna att betala skatt, får kommunen understödja, antingen genom att anskaffa förlustbringande arbete eller att utbetala kontantunderstöd. En bidragande orsak till att det blivit så brydsamt för kommuner med granitindustri är den osunda tävlan, som varit rådande firmorna emellan, om vem som först kunde få sina order effektuerade. Denna tävlan har krävt stora arbetsstyrkor och alldeles för stort antal icke fackkunnigt folk har vunnit anställning, och kvaliteten av deras arbete har inte varit ägnad att stärka konkurrenskraften hos våra köpare i utlandet. När krisen kom beträffande granitindustrien, sade bolagen upp sina arbetare, och kommunerna fingo i arv de till hundradetal uppgående avskedade arbetarna, som inom respektive kommuner hunnit förvärva hemortsrätt.

Som ovan nämnts ansträngas dessa olyckliga kommuner till det orimliga genom forcerade vägbyggen och andra arbeten, som måste anskaffas, men icke nog med detta, stora summor måste även utbetalas i kontantunderstöd. Beträffande här återopade vägarbeten och kontantunderstöd kommer möjligen att göras den invändningen, att kommunerna i fråga få ju så stora bidrag från det allmänna. Detta är visserligen sant, men hur liten andel det är tal om bliver denna för stor. Som exempel kan jag nämna, att vid kontantutdelning i en kommun i Bohuslän för november månad förlidet år uppgick kommunandelen till något över 1,800 kronor. Nämda kommuns folkmängd är omkring 3,000 personer, därav i det närmaste hälften arbetslösa. Vad vägbyggena angår skulle man under goda tider inte våga sig på att bygga i sådant tempo som nu är fallet, men nu när dessa hemsökta kommuner i vissa fall begära hos vederbörande myndighet att få låna, bliver svaret negativt, men vägbyggen föreslås och vägar byggas. Om man skulle fråga de visaste i landet: hur skola dessa kommuner reda upp sina affärer? skulle dessa stå svarslösa, om det inte kunde föreslås radikala åtgärder från det allmänna.

Bolagen ha som påpekats i allt för stor utsträckning sugit till sig folk, men när dessa icke längre ha behov av dem, är det dessa små landskommuner, som stå ansvariga och som pressas vida över sin förmåga. Den av mig återopade invandringen av folk, speciellt till granitdistrikten, har helt naturligt fört med sig större utgifter till skolor och fattigvård. Man kan lätt tänka sig in i situationen, hur det skall ta sig ut, när halva skatteunderlaget faller bort och den kvarstående halvan bliver ansvarig för det hela.

De svårast hemsökta kommunerna måste helt förskonas från att deltaga i kostnaden för arbetslöshetens bekämpande, om dessa inte skola bliva fullständigt ruinerade. Det torde inte vara försvarbart i ett ordnat samhälle och så länge som de flesta kommuner inom landet (glädjande nog) inte äro besvärade av någon nämnvärd arbetslöshet och deras skatteutgifter kunna hållas inom en rimlig ram. Om någon utgift i största möjliga utsträckning bör läggas på det allmänna, är det kostnaden för bekämpande av arbetslösheten. Kommunerna stå vanligtvis utan ringaste skuld till sådana störningar på arbetsmarknaden, som åstadkomma arbetslöshet.

På grund av vad ovan anförts får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att de kommuner, vars sammanlagda skatteutskylder överstiga 12 kronor per skatte-krona, skola befrias från utgift till bekämpande av arbetslösheten.

Stockholm den 16 januari 1932.

Oscar Osberg.
